

نقد و بررسی کتاب

افغانستان و ثبات آسیا

Afghanistan and Asian Stability, Edited by, V.D. Chopra. New Delhi International Institute for Asian- Pacific Studies 1998. 238 p.

افغانستان و ثبات آسیا، ویراستار: ود. چوپرا؛ مؤسسه مطالعات آسیا و اقیانوسیه، ۱۹۹۸.

افغانستان با مساحتی معادل ۶۴۷،۴۹۷ کیلومتر مربع با کشورهای ایران، پاکستان، چین، تاجیکستان، ترکمنستان و ازبکستان همسایه است. این کشور از لحاظ منابع زیرزمینی نظیر: مس، آهن، سرب، ذغال سنگ، طلا و نقره با سنگهای معدنی لاجوردی حاوی آلومینیوم، سدیم، سیلیس و سولفور که ارزشهای زینتی و پزشکی دارد، بسیار غنی است و اخیراً منابع نفت نیز در منطقه شمال افغانستان و هرات کشف شده است. علاوه بر آن افغانستان و هند (در منطقه جامو و کشمیر) به لحاظ وجود اورانیوم از لحاظ استراتژیکی از اهمیت خاصی برخوردارند.

این کشور که به لحاظ عدیده در طول تاریخ همواره مورد تهاجم قدرتهای استعماری بوده است در دو دهه اخیر نیز مورد تهاجم ارتش سرخ اتحاد شوروی قرار گرفت و الان پس از گذشت دو دهه هنوز از تبعات مستقیم و غیرمستقیم این تهاجم در رنج است.

به دنبال پدیدار شدن عوارض گوناگون ناشی از اشغال افغانستان کوششهای فراوانی از سوی پژوهشگران به عمل آمده است تا این بحران را ریشه‌یابی کرده و با توجه به فروپاشی شوروی و ظهور کشورهای جدیدالاستقلال آسیای مرکزی تأثیر منابع عظیم نفت و مسئله عبور لوله‌های انتقال انرژی‌های فسیلی، نقش اسلام و نظریه برخورد تمدنها را در بوتۀ نقد می‌گذارد. این کتاب صرفاً به اهمیت ژئوپلتیک و منافع یک قدرت در منطقه تکیه نداشته، بلکه تأثیر عوامل گوناگون و متقابل را بررسی می‌کند.

مجموعه مقالات این کتاب نشان‌دهنده دشواری‌های راهی است که برای ساختن «کشور - دولت» در جوامعی عقب‌مانده با تمدنهای غنی و باستانی صورت می‌گیرد. البته شاید الگوهای غربی متناسب چنین جوامعی نباشد.

حسن دیگر این مجموعه آن است که توانسته است از تجارب کارشناسان مسائل آسیا، دیپلماتها و سیاستگزاران کشورهای توسعه یافته در این رهگذر بهره‌مند می‌شود.

این کتاب در ۱۷ بخش به شرح ذیل براساس مقالات نویسندگان آنها تنظیم شده است:

۱. اهمیت ژئوپلتیکی افغانستان (و.د.چوپرا)
۲. خصیصه ویژه توسعه فتودالیسم در افغانستان (ایگور رایسنر)
۳. توسعه افغانستان (پژوهشگر افغانی)
۴. تسلط طالبان بر افغانستان (کلیم بهادر)
۵. پاسخ روسیه و آسیای مرکزی در برابر طالبان (دوندراکاوشیک)
۶. برداشت روسیه از بحران افغانستان (ا.و.ن.مهروترا)
۷. نقش انگلیس در افغانستان (چیتامانی ماهایاترا)
۸. تجدید منافع آمریکا در افغانستان (پ.استوبدان)
۹. بحران افغانستان و تأثیر آن بر جنوب غرب آسیا (اوماسینگ)
۱۰. طالبان در دنیای اسلام (جاگدیش شارما)
۱۱. جنگ‌افزار و مواد مخدر در افغانستان (تارا کارتتا)
۱۲. بحران افغانستان: جنبه‌های ژئوپلتیک (ناصر ثقفی عامری)
۱۳. عامل نفت در بحران افغانستان (و.د.چوپرا)
۱۴. اصول‌گرایی مذهبی و منازعات نژادی (و.د.چوپرا)
۱۵. میراث مشترک هند و افغانستان (و.د.چوپرا)
۱۶. جایگاه هند در بحران افغانستان (و.د.چوپرا)
۱۷. افغانستان معاصر (فرد هالیدی)

بررسی کلی کتاب نشان می‌دهد که مقالات ارائه شده علاوه بر تاریخ گذشته و حال افغانستان مسائل کنونی آن یعنی وجود انبارهای اسلحه، بازیگران منطقه‌ای و مسئله مزمن مواد مخدر که یکی از منابع عمده مالی مجاهدین را تشکیل می‌دهد، نیز به‌خوبی مورد نقد و بررسی قرار گرفته است.

جمع‌بندی کتاب نشان می‌دهد که هیچ آینده قابل تصویری برای این کشور در چشم‌انداز کنونی متصور نمی‌باشد. تلاشهای بین‌المللی باید بر برقراری صلح و آرامش استوار بوده و قطع کمکهای خارجی برای توقف مخاصمات مسلحانه کنونی ضروری به‌نظر می‌رسد. باید به هر قیمت ممکن از تجزیه و در نهایت بالکانیزه شدن کشور جلوگیری کرد چراکه در غیر این صورت تأثیر واکنش زنجیره‌ای آن بر کل منطقه از جمله هند اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.